

Hospodaření a finanční spokojenost českých domácností

Kamila Fialová a Martina Mysíková
Sociologický ústav AV ČR

Výzkumná zpráva pro Českou spořitelnu, a.s.
2.1.2024

Studie vznikla na základě Memoranda o spolupráci mezi Sociologickým ústavem AV ČR, v.v.i.
a Českou spořitelnou, a.s., ze dne 25.10.2022.

EXECUTIVE SUMMARY

- Finanční hospodaření domácností je komplexní proces, ve kterém hrají roli různorodé faktory ovlivňující finanční zdraví domácnosti. Těmito faktory jsou v první řadě výše příjmu a výdajů domácností včetně způsobu zajištění bydlení, velikost a struktura domácností, vzdělání či finanční gramotnost. Důležitým aspektem hospodaření je vyrovnanost rozpočtu, která vychází z rozdělení finančních zdrojů mezi pravidelné výdaje pokrývající základní potřeby, luxusnější a nepravidelné výdaje a případně také úspory. Vyrovnanost rozpočtu ovlivňuje finanční stabilitu domácnosti a její vyhlídky do budoucna. V případě vícečlenných domácností může být dalším důležitým aspektem rozdělení příjmů v rámci domácnosti, které může ovlivnit nejen finanční blahobyt jednotlivých členů, ale může mít i širší dopady.
- Mezinárodně srovnatelná data Eurostatu za rok 2018 ukazují, že Češi mezi evropskými národy patří k těm průměrně spokojeným se svou finanční situací. Češi na škále od 0 do 10 průměrně hodnotili svoji finanční spokojenost známkou 6,7, zatímco evropský průměr byl 6,6. Čeští muži (6,8) byli o něco spokojenější než ženy (6,6). Od roku 2013 byl v datech patrný výrazný růst finanční spokojenosti českých domácností z průměrného hodnocení 6,0.
- Data z výběrového šetření IPSOS v roce 2023 hodnotí finanční spokojenost Čechů v průměru známkou 5,5 (na stejné škále od 0 do 10), přičemž muži jsou opět více spokojeni (5,7) než ženy (5,3). Zhruba třetina respondentů je se svou finanční situací velmi či spíše nespokojena (0–4), více než polovina respondentů je se svou finanční situací naopak spíše či velmi spokojena (6–10).
- Vyrovnanost rozpočtu je důležitým aspektem hospodaření domácnosti ovlivňujícím finanční spokojenost. Více než polovina respondentů (55 %) uvedla, že jsou na konci měsíce schopni něco ze svých příjmů ušetřit. Necelá třetina (31 %) hospodaří s vyrovnaným rozpočtem, tedy nejsou schopni nic ušetřit, ale nemusí ani sahat do úspor. Desetina respondentů musí sahat do úspor a 4 % domácností si musí půjčovat, aby na konci měsíce vyšly.
- Více než tři čtvrtiny respondentů žijí ve společné domácnosti s partnerem či partnerkou (manželem či manželkou). Více než polovina respondentů v těchto partnerských domácnostech uvádí, že se se svým partnerem/kou pravidelně baví o životních nákladech domácnosti, čtvrtina s partnerem/kou tyto záležitosti řeší jen v případě větších změn. Více než polovina respondentů v partnerských domácnostech také považuje všechny příjmy domácnosti za společné, více než třetina pak část příjmů považuje za společné a část příjmů za soukromé. Společné hospodaření partnerů v domácnosti tedy zdaleka není pravidlem – 14 % respondentů v partnerských domácnostech nezná příjem svého partnera/ky, 15 % respondentů má kromě společných financí i svůj vlastní fond/účet, o kterém partner/ka neví. V uvedených charakteristikách obecně nejsou výraznější rozdíly mezi pohlavími, ty se však projevují ve srovnání výše příspěví do rodinného rozpočtu. Zatímco téměř tři čtvrtiny mužů uvádí, že jejich příjem tvoří více než polovinu rodinného rozpočtu, toto platí jen pro necelou třetinu žen.
- Výsledky regresní analýzy ukazují, že demografické charakteristiky jako pohlaví, věk, vzdělání či přítomnost dětí nemají na finanční spokojenost vliv. Obecně jsou se

svou finanční situací spokojenější lidé žijící s partnerem/partnerkou a svobodní než rozvedení a ovdovělí.

- Stejnými faktory ovlivňujícími finanční spokojenost Čechů je výše příjmů domácnosti a to jak s nimi vychází, tedy „plusový“ rozpočet, stejně jako vytváření krátkodobé či dlouhodobé finanční rezervy. Splácení hypotéky či placení nájmu finanční spokojenost významně nesnižuje. Splácení úvěrů významně snižuje finanční spokojenost žen žijících v páru.
- Pokud se lidé radí o své finanční situaci se svým partnerem/partnerkou, s příbuznými či s přáteli, jsou výsledně se svojí finanční situací spokojenější (neplatí pro ženy žijící v partnerství). Naopak poradit se odborníkem z řad příbuzných/přátel, s finančním poradcem nebo s bankéřem nepomáhá lidem zvýšit jejich finanční spokojenost.
- Výsledky analýz naznačují, že příjmové rozdělení mezi partnery neovlivňuje jejich finanční spokojenost. Muži partneři jsou spokojenější, pokud své příjmy zcela či částečně sdílejí, což může naznačovat, že v Česku stále převládá spíše tradiční model sdílení příjmů. Obdobně, ženy partnerky jsou méně spokojené, pokud rozhodují a zajišťují koupě nákladnějšího zboží dlouhodobé spotřeby, než když taková rozhodnutí nečiní. Na finanční spokojenost partnerů ale pak už nemá vliv, jestli mají společný účet, jestli se spolu baví o životních nákladech domácnosti, ani jestli znají výši příjmů partnera/partnerky, či jestli mají tajný fond/účet.

1. ÚVOD

Finanční hospodaření domácností je komplexní proces, ve kterém hrají roli různorodé faktory ovlivňující finanční zdraví domácnosti. Těmito faktory jsou v první řadě výše příjmu a výdajů domácností včetně způsobu zajištění bydlení, velikost a struktura domácností, vzdělání či finanční gramotnost. Důležitým aspektem hospodaření domácností je vyrovnanost rozpočtu, která vychází z rozdělení finančních zdrojů mezi pravidelné výdaje pokrývající základní potřeby, luxusnější a nepravidelné výdaje a případně také úspory. Vyrovnanost rozpočtu odráží priority a hodnoty domácnosti a ovlivňuje její finanční stabilitu a vyhlídky do budoucna. V případě vícečlenných domácností může být dalším zásadním aspektem rozdělení příjmů v rámci domácnosti, které může ovlivnit nejen finanční blahobyt jednotlivých členů, ale může mít dopady i v dalších oblastech, jako je harmonie v rodině či celková spokojenost.

2. TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTÍ

Tradiční ekonomický přístup k modelování hospodaření domácnosti je založen na unitárním modelu, podle kterého se domácnost v rámci maximalizace svého užítku chová, jako by měla jedinou společnou užitkovou funkci, která podléhá jedinému společnému rozpočtovému omezení (Samuelson, 1956; Becker, 1974). Zjednodušeně řečeno, je irelevantní, jak členové domácnosti přispívají do rodinného rozpočtu, přerozdělování příjmů v rámci rodiny není v této teorii důležité, neboť chování domácnosti jako celku nijak neovlivňuje. Hypotéza sdílení příjmů však byla široce empiricky ověřována a většinou zamítnuta (Attanasio and Lechene, 2002; Browning et al., 1994; Lundberg et al., 1997; Phipps and Burton, 1998; Thomas, 1990; Ward-Batts, 2008).

Zamítnutí hypotézy sdílení příjmů prakticky znamená, že rozdělení příjmů v rámci domácnosti naopak má reálný vliv na celkové výdaje a strukturu spotřeby domácnosti, či dokonce souvisí s nabídkou práce a spokojeností jednotlivých členů domácnosti (viz Mysíková, 2016). Ačkoli Browning et al. (2006) ukazují, že pouhé zamítnutí hypotézy sdílení příjmu nestačí k odmítnutí unitárního modelu domácnosti, současný výzkum v oblasti ekonomie domácností upřednostňuje teorie kolektivních modelů domácnosti (Chiappori, 1988, 1992), které zohledňují podíly jednotlivých členů na celkovém příjmu a také jejich vyjednávací sílu v ovlivňování spotřebních a výdajových rozhodnutí domácnosti.

Otázka rozdělování zdrojů v rámci domácností je v Česku, stejně jako dalších zemích postkomunistické střední a východní Evropy, obzvláště důležitá, neboť příjmové nerovnosti mezi muži a ženami jsou zde relativně velké – Česko má dlouhodobě jeden z největších rozdílů v průměrných mzdách mužů a žen z celé EU. Zohlednění rozdělení zdrojů v rámci domácností může změnit pohled na agregované ukazatele chudoby či příjmové nerovnosti v regionu (Fialová a Mysíková, 2021).

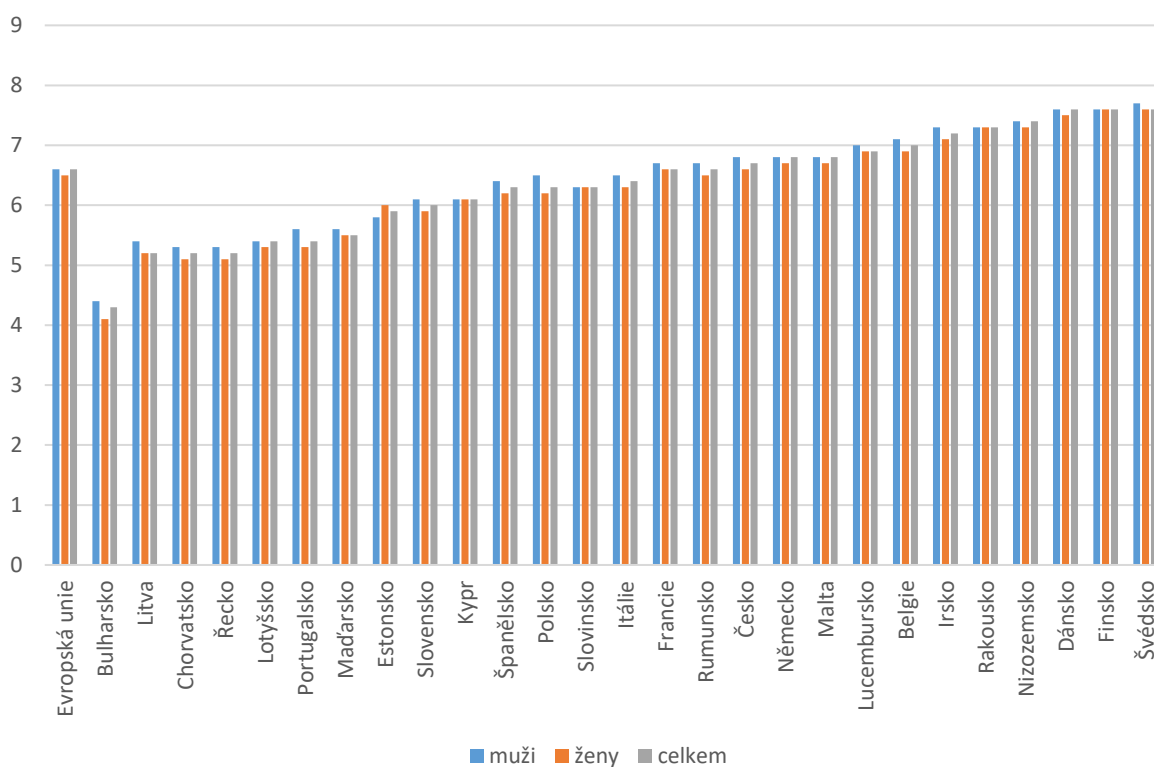
Studie Fialové a Mysíkové (2021) ukazuje, že vyjednávací síla a reálná distribuce zdrojů v rámci domácnosti je v Česku významně ovlivněna rozdělením příjmů v rámci domácnosti. Obecně vyšší mzdy poskytují mužům větší vyjednávací sílu, což vede k vyšší alokaci zdrojů na jejich soukromou spotřebu. Některé jiné studie ukazují, že větší podíl příjmů v rukou žen souvisí s vyšší alokací finančních prostředků jak ve prospěch soukromé spotřeby žen, tak ve prospěch výdajů na soukromou spotřebu nezletilých dětí v domácnosti (Lundberg et al., 1997). Mysíková (2016) shrnuje, že ženy v průměru přispívají v Česku do rozpočtu domácnosti

podstatně méně než muži a že jejich finanční spokojenost je o něco nižší. Dále, podle jejich výsledků, v domácnostech s dětmi není finanční spokojenost partnerů ovlivněna tím, kdo přináší příjem. Naopak v bezdětných domácnostech to neplatí, zde čím je vyšší příspěvek ženy do rozpočtu, tím je relativně nižší spokojenost muže s finanční situací v porovnání se spokojeností ženy.

3. FINANČNÍ SPOKOJENOST A HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTÍ V ČESKU

Mezinárodně srovnatelná data Eurostatu za poslední dostupné období, kterým je rok 2018, ukazují, že Češi mezi evropskými národy patří k těm průměrně spokojeným s jejich finanční situací. Češi na škále od 0 do 10 průměrně hodnotili svoji finanční spokojenost známkou 6,7, zatímco evropský průměr byl na 6,6. Čeští muži (6,8) byli o něco spokojenější než české ženy (6,6). Od roku 2013 byl v datech patrný výrazný růst finanční spokojenosti českých domácností z průměrného hodnocení 6,0. Mezi země s vyšší finanční spokojeností se řadí zejména západní a severo-evropské státy, méně finančně spokojeni jsou lidé v jihoevropských státech a postkomunistických zemích.

Graf 1. Finanční spokojenost Čechů v mezinárodním porovnání, 2018

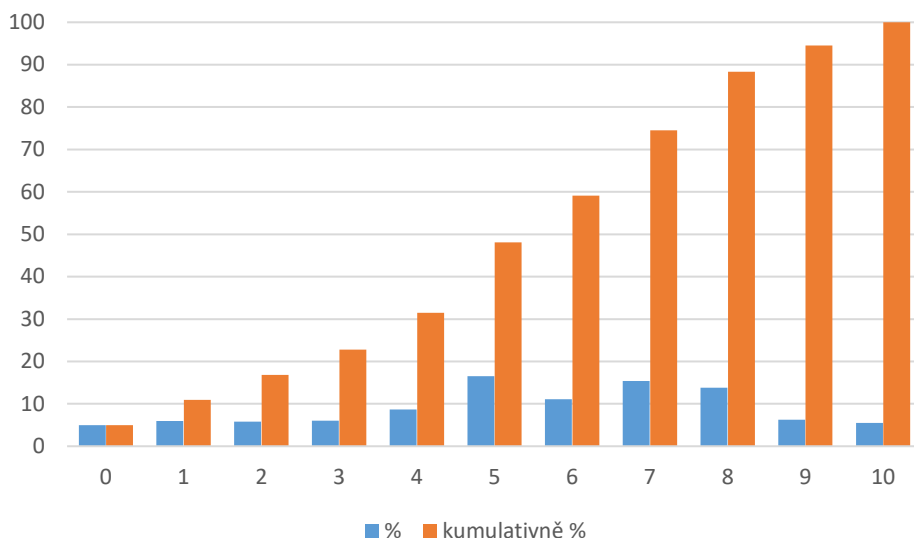

Zdroj: Databáze Eurostatu (proměnná ilc_pw01).

Data z výběrového šetření agentury IPSOS pak ukazují, že finanční spokojenost Čechů v roce 2023 dosahovala v průměru (na stejné škále od 0 do 10) hodnoty 5,5, přičemž muži jsou opět více spokojeni se svou finanční situací (5,7) než ženy (5,3). Rozložení finanční spokojenosti ve sledovaném vzorku je zobrazeno v grafu 2. Zhruba třetina respondentů je se svou situací velmi

či spíše nespokojena (hodnocení 0–4) a více než polovina respondentů je se svou finanční situací naopak spíše či velmi spokojena (hodnocení 6–10).

Graf 2. Finanční spokojenost Čechů, 2023 (% respondentů)

Zdroj: IPSOS

Vyrovnanost rozpočtu je důležitým aspektem hospodaření domácnosti ovlivňujícím finanční spokojenost. Více než polovina respondentů (55 %) uvedla, že jsou na konci měsíce schopni něco ušetřit ze svých příjmů. Necelá třetina (31 %) hospodaří s vyrovnaným rozpočtem, tedy nejsou schopni nic ušetřit, ale nemusí ani sahat do úspor. Desetina respondentů musí sahat do úspor a 4 % domácností si musí půjčovat, aby na konci měsíce vyšly.

Data také ukazují, že více než tři čtvrtiny respondentů žijí ve společné domácnosti s partnerem či partnerkou (manželem či manželkou). Více než polovina respondentů v partnerských domácnostech uvádí, že se se svým partnerem pravidelně baví o životních nákladech domácnosti, čtvrtina s partnerem/kou tyto záležitosti řeší jen v případě větších změn. Více než polovina respondentů v partnerských domácnostech také považuje všechny příjmy domácnosti za společné, více než třetina pak část příjmů považuje za společné a část příjmů za soukromé. Společné hospodaření partnerů v domácnosti zde tedy zdaleka není pravidlem – 14 % respondentů v partnerských domácnostech nezná příjem svého partnera, 15 % respondentů má kromě společných financí i svůj vlastní fond/účet, o kterém partner/ka neví. V tomto směru obecně nejsou výraznější rozdíly mezi pohlavími. Ty se projevují ve srovnání výše příspěví do rodinného rozpočtu. Zatímco téměř tři čtvrtiny mužů uvádí, že do rodinného rozpočtu přispívá svými příjmy více než z poloviny, toto platí jen pro necelou třetinu žen.

Následující část nejprve analyzuje faktory ovlivňující finanční spokojenost českých domácností obecně. Následně se zaměřuje na partnerské domácnosti a odhaduje vliv jednotlivých aspektů nastavení společného hospodaření na finanční spokojenost.

4. DATA A ANALYZOVANÉ PROMĚNNÉ

Data použitá v této studii pocházejí z výběrového šetření agentury Ipsos pro Českou spořitelnu, a.s. Kvantitativní dotazování na reprezentativním vzorku české populace probíhalo od 10. 10. do 18. 10. 2023 prostřednictvím online strukturovaných rozhovorů (Computer Assisted Self-Interviews). Vzorek 2025 respondentů ve věku 18–65 let odpovídá svým složením z hlediska pohlaví, věku, vzdělání, regionů a velikosti místa bydliště struktuře české populace.

Vysvětlované proměnné a popis modelů:

Analýza finanční spokojenosti je založena na otázce: „*Jak jste v současnosti celkově spokojen/a s finanční situací Vaší domácnosti (příjmy, úspory, schopnost splácet půjčky, nečekané výdaje)?*“, na kterou respondenti odpovídali výběrem na bodové škále od 0 (vůbec nejsem spokojen/a) do 10 (zcela spokojen/a).

Vzhledem k tomu, že finanční spokojenost je ordinální proměnná, byl by přirozenou volbou odhadovací metody ordered probit model. Nicméně výsledky takového modelu jsou náročné na interpretaci. Proto využíváme alternativní přístup navržený van Praag a Ferrer-i-Carbonell (2006), který spočívá v kardinalizaci ordinálních dat, známý jako metoda Probit-OLS (POLS). Tímto postupem transformovaná proměnná je vhodná k použití jako závislá proměnná v OLS regresi. Pro analýzu proto využíváme regresní metodu OLS.

Zkoumáme vliv různých faktorů finanční spokojenosti ve čtyřech krocích: (1) na vzorku všech respondentů, (2) pouze u respondentů, kteří žijí s partnerem či partnerkou (manželem či manželkou), (3) u žen z domácností párů a (4) u mužů z domácností párů.

Vysvětlující proměnné:

Mezi charakteristiky, u kterých předpokládáme souvislost s finanční spokojeností, patří v první řadě demografické charakteristiky jako pohlaví, věk a vzdělání. Šetření zahrnuje respondenty ve věku 18 až 65 let a věk je v našich analýzách definován ve třech kategoriích (referenční skupinu tvoří respondenti ve věku 50–65 let). Stejně tak, vzdělání vstupuje do analýzy ve třech kategoriích (ref. základní vzdělání).

Přítomnost dětí do 18 let je zahrnuta samostatnými dummy proměnnými pro věkové kategorie 0–5, 6–10, 11–14 a 15–17 (ref. v domácnosti není dítě/děti v dané věkové kategorii). Domácnosti mohou mít děti v různých věkových kategoriích, ovšem proměnné nezachycují počet dětí v rámci věkových kategorií. Další proměnné tvoří skupiny sezdaných či nesezdaných partnerů a svobodných (ref. rozvedení a ovdovělí).

Při dotazování na čistý měsíční příjem domácnosti respondenti uvádějí jeden z deseti příjmových intervalů. V analýze není možné použít přímo tyto intervaly, neboť stejný příjmový interval poskytuje pro různě velké domácnosti odlišnou informaci. Z definovaných intervalů byla tedy nejdříve stanovena střední hodnota intervalu (u spodního intervalu do 10 tisíc Kč byla dosazena částka 8 tisíc a u horního intervalu nad 80 tisíc částka 90 tisíc Kč) a následně odvozen čistý měsíční příjem na člena domácnosti. Kvůli případným nepřesnostem posléze nejsou v

analýze použity částky, ale příjem na člena je znovu rozdělen do intervalů, v tomto případě podle přibližných kvartilů příjmového rozdělení. Do analýzy tak vstupují tři příjmové kategorie, s čistým měsíčním příjmem domácnosti na osobu do 12 tisíc Kč, 12 až 17 tisíc Kč a 17 až 24 tisíc Kč (ref. více než 24 tisíc Kč).

Finanční spokojenost a situace domácností se může výrazně lišit pro vlastníky svého obydlí a pro nájemce. Rozlišujeme vlastníky, kteří splácejí hypotéku, a respondenty, kteří platí nájem (ref. vlastníci bez hypotéky). Předpokládáme, že možnost domácností vytvářet krátkodobou finanční rezervu (KFR) za účelem okamžitě dostupných úspor na větší nebo nečekané výdaje (např. dovolená, rozbité auto apod.) působí pozitivně na finanční spokojenost. Zahrnujeme proměnnou označující respondenty, kteří si část peněz z pravidelného měsíčního příjmu pravidelně odkládají do KFR (ref. nepravidelně, výjimečně, vůbec). Obdobně vytváření dlouhodobé finanční rezervy (DFR; peníze na financování dlouhodobějších potřeb, peníze na stáří) může zvyšovat finanční spokojenost. Uvažujeme proměnnou zachycující respondenty, kteří si část peněz z pravidelného měsíčního příjmu odkládají do DFR pravidelně, nepravidelně, či výjimečně (ref. vůbec).

Dalším hlediskem finanční spokojenosti je schopnost domácností vycházet s celkovým měsíčním příjmem. Svou situaci hodnotí subjektivně sami respondenti a vybírají z šesti možností: s velkými obtížemi, s obtížemi, s menšími obtížemi, docela snadno, snadno, velmi snadno. Do analýzy jsou zahrnuty první dvě kategorie (ref. s menšími obtížemi až velmi snadno).¹

Respondenti dále uváděli, jestli využívají spotřebitelský úvěr, úvěr ze stavebního spoření, podnikatelský úvěr či splátkový prodej (tj. jiný úvěr než hypotéku). Skutečnost, že respondenti mají nějaký úvěr (ref. nemají žádný z těchto úvěrů), může snižovat jejich finanční spokojenost díky finančním závazkům vyplývajícím z povinnosti tento úvěr splácet. V některých případech ale může finanční spokojenost i zvyšovat, pokud je úvěr využit jako nástroj pro vyrovnávání spotřeby v čase a dovolí např. mladým lidem, kteří mohou očekávat růst příjmů s přibývajícím věkem a zkušenostmi, dosáhnout i na koupi dražších statků, např. bydlení. Ve výsledném efektu hraje roli míra zadlužení a schopnost domácnosti tyto závazky splácet.

Při rozhodování o financích a hospodaření může být prospěšné poradit se ve svém okolí nebo s odborníkem, neboť zdaleka ne každý se nutně ve světě financí orientuje. Poradit se o své finanční situaci tak může zvyšovat finanční spokojenost. Rozlišujeme, zda se respondenti radí o své finanční situaci se svým partnerem/partnerkou, s příbuznými či s přáteli (ref. neradí se s nikým z nich) a zda se radí s odborníkem z řad příbuzných/přátel, s finančním poradcem nebo s bankéřem (ref. neradí se s nikým z řad odborníků).

Regionální rozdíly jsou uvažovány podle velikosti místa bydliště respondentů. Do analýzy vstupuje pět kategorií (do 1 000 obyvatel, 1 001 až 5 000 obyvatel, 5 001 až 20 000 obyvatel, 20 001 až 100 000 obyvatel, více než 100 000 obyvatel), přičemž z kategorie velkých měst je vyčleněn kraj Praha (ref. Praha).

V další analýze se zaměřujeme pouze na respondenty, kteří žijí s partnerem či partnerkou (manželem či manželkou). Do regresních modelů (2)–(4) jsou zahrnuty nejen výše popsané proměnné (kromě rodinného stavu), ale i další proměnné, které zachycují rozhodování v rámci

¹ Některé odpovědi obsahovaly chybějící hodnoty (nevím, bez odpovědi, nechci odpovídat). Pozorování s chybějícími hodnotami vysvětlujících proměnných nejsou v analýzách uvažována.

párů či způsob hospodaření. Dle teorie kolektivních modelů domácnosti ovlivňuje finanční spokojenost partnerů podíl, jakým osobně přispívají do příjmů rozpočtu domácnosti, přičemž se předpokládá odlišný vliv u žen a u mužů. Přispívání do rozpočtu zachycuje trojice dummy proměnných: respondent nepřispívá vůbec (nemá příjem) nebo méně než 25 %, přispívá z 26 až 50 % a přispívá z 51 až 75 % (ref. přispívá téměř výhradně, 76–100 %).

Odlišně může na partnerky a partnery působit také míra, do jaké sdílejí své finance. Rozlišujeme situaci, kdy respondenti považují všechny příjmy za společné a kdy za společné považují pouze část příjmů, zatímco část příjmů berou jako soukromé (ref. všechny příjmy považujeme za soukromé (každý za sebe)). Obdobně může finanční spokojenost ovlivňovat, nakolik partneři mezi sebou sdílejí informace o svých financích. Zahrnujeme proměnnou zachycující páry, které mají pouze společný účet(y) či mají společný účet a vedle něj ještě navíc každý svůj (ref. mají oddělené účty – ač do různé míry sdílí informace). Dvě dummy proměnné zachycují, jak často se partneři spolu baví o životních nákladech domácnosti: pravidelně a vůbec (ref. baví se o nich jen v případě velkých změn či jen pokud nastanou nějaké problémy). Míru sdílení informací mezi partnery dále popisuje, zda respondenti znají výši příjmů svého partnera/partnerky (ref. neznají) a zda mají kromě společných financí i vlastní fond/účet, o kterém partner/ka neví (ref. nemají).

Poslední skupina proměnných zachycuje způsob rozhodování partnerů o výdajích a nákupech. Rozlišujeme, zda vydání na každodenní nákupy většinou rozhoduje a zajišťuje výhradně či spíše sám respondent a zda o těch vydáních většinou rozhodují a zajišťují je oba partneři (ref. spíše nebo výhradně partner/ka). Obdobně zachycujeme rozhodování a zajišťování koupě nákladnějšího zboží dlouhodobé spotřeby (lednička, pračka, televize, popř. nábytku), kde opět rozlišujeme „výhradně či spíše já“ a „oba“ (ref. spíše nebo výhradně partner/ka).

5. VÝSLEDKY ANALÝZY DAT ŠETŘENÍ IPSOS

Tabulka 1 v prvním sloupci zachycuje vlivy jednotlivých faktorů na finanční spokojenost všech respondentů, bez ohledu na složení jejich domácnosti (model (1)). Ve druhém sloupci jsou zkoumány vlivy jednotlivých faktorů pouze u respondentů z domácností párů a mezi faktory jsou přidány i „párové“ otázky (model (2)). Modely (3) a (4) obdobně zkoumají faktory finanční spokojenosti zvláště pro ženy – partnerky a zvláště pro muže – partnery.

Při zohlednění všech výše popsaných zkoumaných faktorů nemají na finanční spokojenost vliv demografické charakteristiky jako pohlaví, věk, vzdělání či přítomnost dětí. Obecně jsou s finanční situací spokojenější lidé žijící s partnerem/partnerkou a svobodní než rozvedení a ovdovělí.

Významnými faktory ovlivňujícími finanční spokojenost, ať už obecně či u partnerů, je výše příjmů domácností a to jak s nimi vycházejí, stejně jako vytváření krátkodobé či dlouhodobé finanční rezervy. Výše příjmu a „plusový“ rozpočet je tedy dle očekávání stěžejním faktorem finanční spokojenosti. Splácení hypotéky či placení nájmu (ve srovnání s čistým vlastnictvím obydlí) finanční spokojenost nesnižuje, rozdíly nejsou patrné ani dle místa bydliště.

Splácení úvěrů významně snižuje finanční spokojenost u lidí žijících v páru, ovšem tento vliv je patrný pouze u žen partnerek (model (3)). Pokud se lidé radí o své finanční situaci se svým partnerem/partnerkou, s příbuznými či s přáteli, jsou výsledně se svojí finanční situací

spokojenější (neplatí to ovšem pro partnerky, viz model (3)). Naopak poradit se odborníkem z řad příbuzných/přátel, s finančním poradcem nebo s bankéřem lidem zvýšit jejich finanční spokojenost nepomáhá. Možným vysvětlením může být určitá nedůvěra ve finanční a bankovní instituce.

Výsledky analýz naznačují, že příjmové rozdělení mezi partnery neovlivňuje finanční spokojenost. U žen partnerek je sice patrná tím nižší spokojenost, čím méně přispívají do rozpočtu, tento efekt ale není statisticky významný. Naopak muži partneři jsou spokojenější, pokud své příjmy zcela či částečně sdílejí. To naznačuje, že v Česku převládá spíše tradiční model sdílení příjmů.

Na finanční spokojenost partnerů pak už nemá vliv, jestli mají společný účet, jestli se spolu baví o životních nákladech domácnosti, ani jestli znají výši příjmů partnera/partnerky, či jestli mají tajný fond/účet. Ženy partnerky jsou méně spokojené, pokud rozhodují a zajišťují koupeň nákladnějšího zboží dlouhodobé spotřeby, než když taková rozhodnutí nečiní. Rozhodování a zajišťování vydání na každodenní nákupy finanční spokojenost neovlivňuje.

Tabulka 1 Regresní analýza finanční spokojenosti (regresní koeficienty)

		Celý vzorek		Páry	
			Celkem	Ženy	Muži
Referenční skupina:		(1)	(2)	(3)	(4)
Muž	Žena	-0,04	-0,05	---	---
Věk 50–65	Věk 18–29	0,08	0,04	-0,05	0,09
	Věk 30–39	0,05	0,13	0,14	0,12
	Věk 40–49	-0,08	-0,02	0,09	-0,06
Základní vzdělání	Vyučení	-0,04	0,02	0,05	-0,06
	SŠ s maturitou	-0,07	0,04	0,13	-0,08
	VŠ	-0,15	-0,06	0,04	-0,17
Bez dětí 0–5	Děti 0–5	-0,04	-0,07	0,01	-0,09
Bez dětí 6–10	Děti 6–10	0,03	0,04	0,07	0,02
Bez dětí 11–14	Děti 11–14	0,10	0,11	-0,02	0,19
Bez dětí 15–18	Děti 15–18	0,08	0,09	0,07	0,08
Rozvedení a ovdovělí	Ženatí, vdané, s partnerem	0,17**	---	---	---
	Svobodní	0,13*	---	---	---
Čistý měsíční příjem domácnosti na osobu > 24 tis. Kč	Příjem ≤ 12 tis.	-0,39**	-0,51**	-0,52**	-0,55**
	Příjem 12–17 tis.	-0,29**	-0,42**	-0,44**	-0,41**
	Příjem 17–24 tis.	-0,12*	-0,17*	-0,21*	-0,14
Osobní vlastnictví (bez hypotéky)	Hypotéka	0,01	-0,03	-0,14	0,03
	Nájem (a jiné)	0,00	0,05	0,12	-0,04
Nemají KFR	Mají KFR	0,39**	0,40**	0,43**	0,38**
Nemají DFR	Mají DFR	0,29**	0,30**	0,17	0,43**
S měsíčním příjmem vycházejí s menšími obtížemi až velmi snadno	S (velkými) obtížemi	-1,01**	-0,94**	-0,94**	-0,97**
Nemají úvěr (jiné než hypotéku)	Mají úvěr	-0,07	-0,14*	-0,20*	-0,11
Neradí se ve svém okolí	Radí se ve svém okolí	0,13**	0,16*	0,07	0,25**

Neradí se s odborníkem	Radí se s odborníkem	-0,10	-0,08	0,03	-0,17
Praha	Do 1 tis. obyvatel	-0,10	-0,04	-0,02	-0,03
	1–5 tis. obyvatel	-0,03	0,04	-0,03	0,13
	5–20 tis. obyvatel	-0,03	0,06	-0,09	0,19
	20–100 tis. obyvatel	0,04	0,13	-0,02	0,27*
	> 100 tis. obyvatel (kromě Prahy)	-0,01	0,02	-0,11	0,18
Přispívá 75–100 % příjmu	Přispívá 0–25 %		0,01	-0,14	0,03
	Přispívá 26–50 %		-0,05	-0,17	0,00
	Přispívá 51–75 %		-0,01	-0,12	-0,02
Soukromé příjmy	Všechny příjmy společné		0,23*	0,20	0,25
	Část příjmů společná		0,21*	0,12	0,26*
Oddělené účty	Společný účet(y)		0,04	-0,07	0,13
Baví se o nákladech při změnách/problémech	Pravidelně		-0,04	0,01	-0,09
	Vůbec		0,08	0,29	-0,15
Nezná výši příjmů partnera/partnerky	Zná výši příjmů		0,03	-0,12	0,17
Nemá tajný fond/účet	Má tajný fond/účet		0,05	0,10	-0,04
O běžných nákupech rozhoduje partner/ka	Já		-0,03	-0,08	0,09
	Oba		-0,11	-0,10	-0,11
O nákladných výdajích rozhoduje partner/ka	Já		-0,20*	-0,25*	-0,08
	Oba		-0,13	-0,13	-0,04
	Konstanta	-0,03	0,00	0,41	-0,36
	Počet pozorování	1976	1213	585	628
	R ²	0,41	0,39	0,40	0,43

Poznámky: * Statisticky významné na 5% hladině významnosti. ** Statisticky významné na 1% hladině významnosti. Pozorování s chybějícími hodnotami („nevím“, bez odpovědi) jsou z analýz vyřazená. KFR – krátkodobá finanční rezerva. DFR – dlouhodobá finanční rezerva.

Zdroj: Výběrové šetření Ipsos pro Českou spořitelnu, a.s. (10. 10. – 18. 10. 2023); vlastní výpočty.

6. REFERENCE

- Attanasio, O., Lechene, V. (2002). Tests of income pooling in household decisions. *Review of Economic Dynamics*, 5: 720–748).
- Becker, G. S. (1974). A theory of marriage. In Schulz, T.W. (Ed.), *Economics of the Family*. University of Chicago Press, Chicago, pp. 299–351.
- Browning, M., Bourguignon, F., Chiappori, P.-A., Lechene, V. (1994). Incomes and outcomes: A structural model of intra-household allocation. *Journal of Political Economy*, 102(6): 1067–96.
- Browning, M., Bourguignon, F., Chiappori, P.-A., Lechene, V. (2006). Collective and unitary models: A clarification. *Review of Economics of the Household*, 4: 5–14.
- Chiappori, P.-A. (1988). Rational household labor supply. *Econometrica*, 56(1): 63–90.
- Chiappori, P.-A. (1992). Collective labor supply and welfare. *Journal of Political Economy*, 100(3): 437–467.
- Fialová, K., Mysíková, M. (2021). Intra-household distribution of resources and income poverty and inequality in Visegrád countries. *International Journal of Social Economics*, 48 (6): 914–930.

- Lundberg, S. J., Pollak, R. A., Wales, T. J. (1997). Do husbands and wives pool their resources? Evidence from the United Kingdom child benefit. *The Journal of Human Resources*, 32(3): 463–480.
- Mysíková, M. (2016). Within-couple financial satisfaction in the Czech Republic: A test of income pooling hypothesis. *Ekonomický časopis – Journal of Economics*, 64(4): 301–316.
- Phipps, S. A., Burton, P. S. (1998). What’s mine is yours? The influence of male and female incomes on patterns of household expenditure. *Economica*, 65: 599–613.
- Samuelson, P. A. (1956). Social indifference curves. *Quarterly Journal of Economics*, 70: 1–22.
- Thomas, D. (1990). Intra household allocation, an inferential approach. *Journal of Human Resources*, 25: 599–634.
- Van Praag, B. M., Ferrer-i-Carbonell, A. (2006). An almost integration free approach to ordered response models. Technical report, Tinbergen Institute, Faculty of Economics and Econometrics, University of Amsterdam, Amsterdam.
- Ward-Batts, J. (2008). Out of the wallet and into the purse: Using micro data to test income pooling. *Journal of Human Resources*, 18: 325–351.